

GÓRSKI GATUNEK *CHAMAENERION PALUSTRE* (ONAGRACEAE) W WIELKOPOLSCE

MOUNTAIN SPECIES *CHAMAENERION PALUSTRE* (ONAGRACEAE) IN THE WIELKOPOLSKA REGION

ANETA CZARNA

A. Czarna, Katedra Botaniki, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Wojska Polskiego 71c, 60-625 Poznań, Poland, e-mail: aneta.czarna@up.poznan.pl, <https://orcid.org/0000-0002-8687-7019>

ABSTRACT. *Chamaenerion palustre* is distributed in Poland mostly in mountains. It was found in the lowland of Wielkopolska at two ruderal localities on rocky substrates: in 2008 in the town of Buk on a railway siding, and in 2019 in the town of Głogów near railway tracks at the train station.

KEY WORD: *Chamaenerion palustre*, mountain species, Wielkopolska

Chamaenerion palustre Scop. 1771 [= *Chamerion dodonaei* (Vill.) Holub = *Epilobium dodonaei* Vill. = *Epilobium rosmarinifolium* Haenke = *E. angustissimum* Weber] – wierzbówka nadrzeczna jest byliną lub półkrzewem. Ma liczne kwiaty i wzniesione, grube pączki (ryc. 1A). Kwiaty wierzbówki są duże, od 2,5 do 3,2 cm długości, szeroko rozpostarte. Płatki korony są odwrotnie jajowate, o długości 2–3 razy większej niż szerokość, na końcu zaokrąglone; działki wąskolancetowate (ryc. 1B). Owocem jest torebka, która ma od 4 do 6,5 cm długości, zwykle zaczerwieniona,

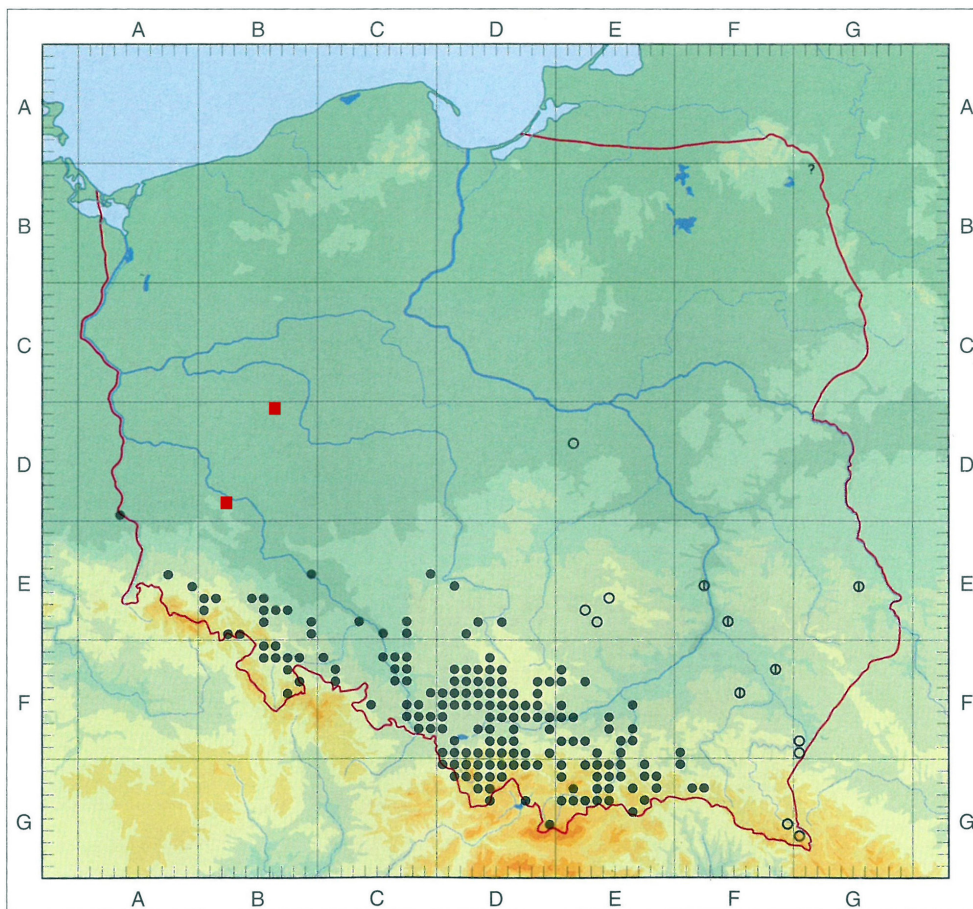
krótko, przylegająco owłosiona, na szypułkach o długości od 0,8 do 1,75 cm, podobnie owłosionych. Nasiona odwrotnie jajowato-wrzecionowate, długości od 1,43 do 1,82 mm, szerokości od 0,52 do 0,65 mm i powierzchni delikatnie brodawkowatej.

Wierzbówka nadrzeczna to gatunek środkowo-europejsko-sub-irano-turański, osiągający w Polsce północno-wschodni, a częściowo północno-zachodni kres zasięgu (TACIK 1959). Jest górskim gatunkiem występującym naturalnie w niższych położeniach w Sudetach i Karpatach (ZAJĄC 1996). Wzdłuż

Ryc. 1. *Chamaenerion palustre* na torowisku bocznicy w Buku koło Poznania: A – pokrój, B – kwiat (31.08.2008, fot. A. Czarna)

Fig. 1. *Chamaenerion palustre* on a railway siding in Buk near Poznań: A – plant habit, B – flower (31.08.2008, photo: A. Czarna)

Ryc. 2. Rozmieszczenie wierzbowki nadrzecznej *Chamaenerion palustre* w Polsce (według ZAJĄC & ZAJĄC 2001, uzupełnione); czerwony kwadrat – nowe stanowisko

Fig. 2. Distribution of *Chamaenerion palustre* in Poland (according to ZAJĄC & ZAJĄC 2001, modified); red square – new locality

rzek schodzi na południowy niż (SZAFER i in. 1986), a także występuje na odosobnionych placówkach na wschodnim niżu (ZAJĄC & ZAJĄC 2001).

Dwa nowo odkryte stanowiska *Chamaenerion palustre* są zlokalizowane w Wielkopolsce na kamiennych podłożach torowisk, na które dostały się wraz z transportem kolejowym, mamy tu więc do czynienia z agestochorią. Pierwsze stanowisko, zaobserwowane w 2008 roku, znajdowało się na bocznicy stacji PKP w Buku, gmina Buk, powiat poznański, województwo wielkopolskie (kwadrat ATPOL BD06) i składało się z jednego dużego okazu. Drugie, które odnotowano w 2019 roku, mieściło się na torowisku stacji PKP Głogów, gmina i powiat głogowski, województwo dolnośląskie (kwadrat ATPOL BD82) i składało się z trzech okazów. Stanowisko w Buku jest najbardziej na północ wysuniętym stanowiskiem w całej Polsce (ryc. 2). Skład florystyczny płatu z udziałem *Chamaenerion palustre* przedstawiają poniższe zdjęcie fitosocjologiczne.

Zdj. 1. Buk. Data wykonania zdjęcia: 31.08.2008, powierzchnia – 50 m², liczba gatunków – 14. Pokrycie warstwy A – 0%, B – 0%, C – 20%. C: *Chamaenerion palustre* 1.1, *Achillea millefolium* +,

Chenopodium album +, *Echium vulgare* +, *Petrorhagia prolifera* +, *Picris hieracioides* +, *Rumex thyrsoiflorus* +, *Taraxacum officinale* +, *Artemisia vulgaris* r, *Lactuca serriola* r, *Lepidium virginicum* r, *Rumex crispus* r, *Sedum acre* r, *Sisymbrium loeselii* r.

Zdj. 2. Głogów. Data wykonania zdjęcia: 9.09.2019, powierzchnia – 50 m², liczba gatunków – 19. Pokrycie warstwy A – 0%, B – 5%, C – 25%. B: *Betula pendula* +, *Salix purpurea* +; C: *Calamagrostis epigejos* 2.2, *Chamaenerion palustre* 1.1, *Tanacetum vulgare* 1.1, *Poa compressa* +, *P. pratensis* +, *Rumex thyrsoiflorus* +, *Silene vulgaris* +, *Solidago canadensis* +, *Chenopodium album* r, *Daucus carota* r, *Epilobium ciliatum* r, *Lepidium campestre* r, *L. virginicum* r, *Picris hieracioides* r, *Potentilla reptans* r, *Reseda lutea* r, *Verbascum lychnitis* r.

Chamaenerion palustre na terenie Wielkopolski należy zaliczyć do roślin adwentywnych, a dokładnie do efemerofitów, i uwzględnić w nowym wydaniu krytycznej listy efemerofitów dla Wielkopolski. Poprzednie wydanie listy z 2017 roku (JACKOWIAK i in. 2017) nie zawiera tego gatunku, choć pierwsze stanowisko jest znane już od 2008 roku.

Głównym zagrożeniem dla istniejących okazów *Chamaenerion palustre* na obu omawianych stanowiskach jest ruch pociągów, a także przeładunek towarów na torowisku bocznicy. Jednak duża liczba zawiązywanych nasion może stać się źródłem rozprzestrzeniania się diaspor na inne miejsca na stwierdzonych stacjach PKP, a także na znaczne odległości. Jest to możliwe ze względu na organ lotny na nasionach. Dzięki temu opanowywane mogą być żwirowiska, zręby, rowy czy usypiska.

LITERATURA

- JACKOWIAK B., CELKA Z., CHMIEL J., LATOWSKI K., ŻUKOWSKI W. (2017): Checklist of the vascular flora of Wielkopolska (Poland): casual alien species. *Biodiversity, Research and Conservation* 46: 35–55.
- SZAFER W., KULCZYŃSKI S., PAWŁOWSKI B. (1986): *Rośliny polskie*. PWN, Warszawa.
- TACIK T. (1959): Rząd: Myrtales, Mirtowce. W: W. Szafer, B. Pawłowski (red.). *Flora Polska. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych*. PWN, Warszawa: 184–269.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. (2001): *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce*. Pracownia Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZAJĄC M. (1996): Mountain vascular plants in the Polish lowlands. *Polish Botanical Studies* 11: 1–92.